

#1 / 2019

iFokus

The Anti-Gender Movement:

Who Are They and What Do They Want?

Når kvinneforakt blir storpolitisk våpen

Går kvinners og seksuelle
minoriteters rettigheter i revers?

Innhold

'New World Order':

From abortion to sex education in schools, the anti-gender movement is pushing to protect "the natural family".



FOKUS

FORUM FOR KVINNER OG
UTVIKLINGSSPØRSMÅL

Ansvarlig utgiver / Publisher:

FOKUS – Forum for kvinner og utviklingsspørsmål
Storgt. 11
0155 Oslo
www.fokuskvinner.no
ISSN: 2535-2970

Artikler i iFokus uttrykker ikke nødvendigvis FOKUS' synspunkter. iFokus opererer etter Redaktørplakaten / The views expressed in iFokus do not necessarily reflect the views of FOKUS. iFokus operates by the Norwegian Editorial Declaration.

Published with support from Norad.

Forside: Lidice da Mata/Flickr
Bakside: Mobilus In Mobili/Flickr
Redaktør / Editor: Oda Gilleberg
fokus@fokuskvinner.no
Redaksjonsråd / Editorial board: Gro Lindstad
Sylvi Bratten
Borghild Berge
Design: Oktan Oslo
Trykk / printing: F.J. Stenersen AS
Opplag / Circulation: 3.100



Brasils nye bølge: Både regnskogen og kvinners rettigheter står på den høyrepopulistiske presidentens hogstliste.



Går kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter baklengs inn i fremtiden? Fire eksperter diskuterer om rettigheter er under press.

- 4 Kjønn som storpolitikk: Spørsmål og svar om anti-gender-bevegelsen
- 6 'New World Order': The 'Natural Family' Franchise Goes Global
- 15 Hva skjer når en antifeministisk bølge blir president i Brasil
- 18 Den globale kampen mot gender
- 20 Frykten for likestilling og mangfold
- 24 Why American Ideologues Are Attacking Gender
- 26 Treg fremgang for likestilling i Colombia
- 28 Overlevde seksuell vold – mottar grove trusler

GRO LINDSTAD,
DAGLIG LEDER, FOKUS

Gode tider for anti-gender-bevegelsen

I løpet av 2018 har ideen om at gender er en ideologi som må bekjempes fått fotfeste i en rekke land, og autoritære politikere bruker forakten for kvinner og seksuelle minoriteter aktivt i sin politiske strategi.

I Ungarn har regjeringen lagt ned kjønnsstudier som faglig retning på universitetene. I Polen, som i 1918 var et av de første landene i Europa som ga kvinner stemmerett og som senere har hatt en mangfoldig og aktiv kvinnebevegelse, kjemper nå kvinner for basale rettigheter. Polens regjering og høyreside har gått til angrep på kvinneorganisasjoners muligheter til å eksistere, og forsøker å stramme grepet om abort.

I USA har Trump fortsatt sin sexistiske politikk i tydelig allianse med kristenkonserverte krefter. Gjeninnføringen av Global Gag Rule – kutt i bevilgninger til organisasjoner som jobber med abort, seksuell og reproduktiv helse og rettigheter – lar kvinner i umulige situasjoner bli stående uten adekvate tilbud om hjelp. White House Council on Women and Girls og amerikansk utenriksdepartementets kontor for globale kvinnespørsmål er fjernet fra det Hvite Hus' nettsider. President Trump har nektet å utnevne en ny ambassadør i utenriksdepartementet med ansvar for globale kvinnespørsmål, og også andre nøkkelstillinger står ubesatt.

I Costa Rica ble presidentvalgkampen i 2018 preget av om man var for eller imot ekteskap for par av samme kjønn. Det skjedde etter at den interamerikanske menneskerettighetsdomstolen påla Costa Rica å anerkjenne ekteskap for par av samme kjønn. Valgkampen spisset seg til mellom en høyrekonservativ kristen og en som støttet dommen i domstolen. Dette overskygget andre viktige debatter, om f.eks. Costa Ricas økonomiske situasjon. Den ultrakonservative kandidaten Fabricio Alvarado tapte til slutt valget og klarte dermed ikke å ta makten selv om han trakk anti-gender-kortet.

Samtidig ble presidentvalget i Brasil preget av en kandidat som kjørte valgkamp på trakassering av kvinner, LHBT-personer, urfolk og afro-brasilianere. Han vant valgkampen og refererer til seg selv som Brasils svar på Trump, men Jair Bolsonaro er enda mer ytterliggående enn Trump.

En av de mest vellykkede anti-genderkampanjene vi har sett, var da Colombia skulle ha folkeavstemning om forslaget til fredsavtale i 2016. Etter 52 år med borgerkrig trodde de fleste at colombianerne ville stemme for fredsavtalen. Men et knapt flertall stemte imot. Avtalens tydelige inkludering av kvinners rettigheter og likestilling, samt LHBT-rettigheter, ble sett på som ødeleggende for det colombianske samfunnet og den tradisjonelle familien.

I flere land fjerner konservative regjeringer likestillingsdepartementene. Det har allerede skjedd i Brasil, Østerrike, Kroatia, Colombia, Costa Rica, Paraguay, Peru og Den dominikanske republikk. I tillegg undergraves kvinners rettigheter i USA og i en rekke andre land.

Vi har mer enn noen gang behov for sterke likestillingsdepartement, ministre og støtte til kvinneorganisasjoner, både verbalt og økonomisk, fremfor de mange forsøk på å bringe kvinner til taushet. ▣

Gro Lindstad,
Daglig leder, FOKUS

«I FLERE LAND FJERNER
KONSERVATIVE
REGJERINGER
LIKESTILLINGS-
DEPARTEMENTENE.»

Spørsmål og svar om anti-gender-bevegelsen

Kjønn som storpolitikk



Etter flere tiår med positiv utvikling for likestilling og seksuelle rettigheter mange steder i verden, kvesses verdikonservative kniver i kampen mot «gender». Men hva handler denne motstanden om, hvem er de og hva vil de egentlig?

1. Hva handler det om?

Vi ser en økt motstand mot likestilling og kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter. Mange snakker om «tilbakeslag» – at utviklingen på disse områdene stopper opp og noen steder reverseres.

Motstanden gjør seg særlig synlig i kampen mot blant annet kvinners og jenters rett til å bestemme over egen kropp og seksualitet – særlig retten til abort og tilgang til seksualitetsundervisning og moderne prevensjon og lesbiske, homofile, bifile og transpersoners rettigheter, samt mot bruken av selve begrepet «gender», som oppfattes som en trussel mot tradisjonelle verdier.

2. Hva er «gender»?

Gender har ikke noen god norsk oversettelse, men omtales ofte som "sosialt kjønn" og refererer til de sosiale og kulturelle egenskapene, mulighetene og begrensningene som assosieres med det å være kvinne eller mann. Kjønnroller er samlebetegnelsen på de normer og forventninger som stilles til mennesker på bakgrunn av hvilket kjønn de har. Mens «sex» på engelsk refererer til de biologiske forskjellene mellom kjønn, er «gender» avhengig av sosial kontekst, og dessuten flytende og foranderlig.

3. Og hvorfor er begrepet gender så problematisk?

Ideen om at kjønn er konstruert sosialt mer enn biologisk rokker ved eksisterende maktstrukturer. Det er ingen tilfeldighet at sterke patriarkalske trossamfunn har vært ledende i motstanden mot dette synet på kjønn. Det utfordrer kjønnroller knyttet til familie, arbeid, politikk og makt.

4. Hvem består anti-gender-bevegelsen av?

Den såkalte anti-gender-bevegelsen er transnasjonal og bredt sammensatt av hovedsakelig høyre-konservative, religiøse, tradisjonelle og politiske grupper som kan



En anti-gender-demonstrasjon i Tyskland i 2014.

Foto: cephir/Flickr.

være rivende uenige om mye, men som har til felles et tradisjonelt syn på kjønnsrollene i samfunnet og familien som en institusjon bestående av mor, far og barn, og ser på kvinnefrigjøring og likestilling som en trussel. Alle hevder de å ville bekjempe likestilling og homofili, som fremstår som roten til alle deres bekymringer.

Aktørene er ikke organiserte nok til å kunne kalles en bevegelse og har i andre saker svært ulike meninger og innfallsvinkler, men de bruker mange av de samme strategiene og jobber mot det de selv kaller for «gender-ideologien».

5. Hva går konspirasjonsteorien om "gender-ideologi" ut på?

Anti-gender-bevegelsen kan sies å ha skutt fart etter FNs befolkningskonferanse i Kairo i 1994 og FNs kvinnekongress i Beijing i 1995, hvor det ble gjort viktige fremskritt for likestilling og kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter.

Dette skapte stor frykt i Vatikanet for at kvinners rettigheter og avkriminalisering av homofili skulle true den katolske kirken, noe som la grunnlaget for «gender-ideologien», en konspirasjonsteori om at feminister og homofile er ute etter å oppløse den tradisjonelle familien og samfunnet. Denne argumentasjonen ble brukt av andre gender-motstandere utover på 2000-tallet.

I noen kontekster blir «gender-ideologi» ansett som et nykolonialistisk prosjekt som Vesten påtvinger fattige land. Institusjoner som FN og Vesten blir beskyldt for å spille en sentral rolle i denne prosessen ved å tvinge fattige land til å vedta lover som bryter med deres moral i bytte mot penger.

6. Hvilke konsekvenser får anti-gender-motstanden?

Kampen mot gender har helt eksplisitte konsekvenser for kvinner og LHBT-personer som får innskrenket, eller ikke utvidet sine rettigheter.

Mange mener også at dette anti-gender-prosjektet handler om mye mer enn å bekjempe likestilling og seksuelle minoriteters rettigheter. De mener motstanden mot gender bare fungerer som et lim som holder ulike konservative aktører sammen under én paraply, at «gender-kampen» de fører er en trojansk hest, hvor det egentlige målet er å endre verdiene som ligger til grunn for Europas liberale demokratiske system. Ifølge denne teorien brukes antifeminisme som politisk skyts, og det synes å være en meget effektiv taktikk.

7. Er dette et «vestlig» problem?

Anti-gender-forkjemperne har fått fotfeste over hele verden. «Gender-ideologi»-konspirasjonen har spredt seg til land i både Afrika og Latin-Amerika via bl.a. misjonering, evangelisering, etablering av nye menigheter og oppbygging av kirker i en rekke land på de samme kontinentene. De har også stor støtte i mange tradisjonelle patriarkalske samfunn verden over uavhengig av religiøs tilhørighet. Vi ser at anti-gender-argumentasjonen brukes av andre politiske og religiøse aktører for å oppnå og beholde makt, både i Afrika, Asia og Midtøsten. De autoritære aktørene finner hverandre i forakten for kvinner og seksuelle minoriteter. Fra Tyrkia og Brasil til India og Tanzania ser vi at dette skjer i ulike former.

I flere europeiske land ser vi også at ytterliggående partier og bevegelse kobler anti-gender-retorikk med innvandringsmotstand og fremmedfrykt i kampen for det de mener er tradisjonelle familieverdier. ▣

«ANTI-GENDER-FORKJEMPERNE HAR FÅTT FOTFESTE OVER HELE VERDEN.»



A Romanian Orthodox priest at Saint Spyridon the New Church in Bucharest urges his congregation to vote in an October referendum on the constitutional definition of marriage. Photo by Mihai Stoica



New World Order': The 'Natural Family' Franchise Goes Global

First gay marriage, then liberal democracy... As a global ultra-conservative movement brings its war of values to the Balkans, autocrats are paying attention.



TEXT: **CLAUDIA CIOBANU**
BUCHAREST, WARSAW,
BRUSSELS, ZAGREB

At Saint Spyridon the New Church, the largest Orthodox church in Bucharest, the priest had an important message for his congregation.

"This is one of those moments in history when true Christians are separated from the chaff," he told worshippers during a two-hour mass, as children played on the floor in front of the altar. "Those who consider themselves Christians must speak out today."

It was the Sunday of a weekend-long referendum in October on rewording Romania's constitution to redefine marriage as an institution only available to heterosexual couples. Turnout had been low and priests across the country were rallying the faithful.

Outside a polling station in the bustling centre of Bucharest, some heeded the call. "I'm sure we'll succeed," Damian Joita, a 20-year-old law student, said after voting for the change. "I've never been prouder to be Romanian than today."

Madalin Costache, a 24-year-old father of two, said he was voting to protect his children. "If homosexuals adopt, their children will grow up thinking being gay is normal. But this isn't right. It's not how God meant it."

In the end, turnout was well below the legally required threshold of 30 per cent and the October 6-7

referendum was for nothing. The constitution's gender-neutral definition of marriage as "between spouses" remains unchanged.

But the campaigning exposed fault lines through Romanian society that had been quietly cracking since 2016 when a little-known group called the Coalition for Family collected three million signatures to trigger the referendum.

Although Romania's civil code forbids gay marriage, the coalition persuaded many that legalisation was just around the corner. Once gay couples were legally married, they argued, what would stop them from adopting and "converting" children to homosexuality?

Made up of more than 40 local associations, the coalition depicted itself as a grassroots protector of Romanian traditional values. Its publicity materials made use of folk costumes and the blue, yellow and red of the Romanian flag.

But far from being a home-grown initiative, the coalition is part of a global ultra-conservative movement dedicated to rolling back more than gay marriage, rights groups and academics say.

From civil partnerships and abortion to assisted reproduction and sex education in schools, the movement

is pushing to change laws and policies it sees as undermining what it calls “the natural family”.

And it is getting organised. An investigation by the Balkan Investigative Reporting Network, BIRN, reveals how a growing network of ultra-conservative activists, lawyers and consultants is sharing strategy and resources across borders.

The movement draws inspiration and expertise from sources far removed from the voting booths and church bulletin boards of the Balkans. These include US evangelical groups close to the Trump White House and Russian oligarchs with ties to the Kremlin, according to insider documents and media reports.

Meanwhile, European populist leaders with an increasingly illiberal bent are finding it pays to jump on the movement’s bandwagon. By imbuing their rhetoric with appeals to the so-called natural family, and crafting policies that seem to support it, they stand to earn votes and cement powers.

The result is an erosion of political and civil liberties in democracies that are edging towards authoritarianism, political analysts say.

Andrea Peto, a historian at the Central European University in Budapest, described the rise of groups like the Coalition for Family as “a nationalist neoconservative response to the crisis of the global neoliberal world order”.

“It’s a fundamentally new phenomenon that was launched for the sake of establishing a new world order, so it should interest anyone who cares about democracy and human rights,” Peto said.

«THE HOMOSEXUAL BODY IS NOW A BATTLEGROUND.»

Vlad Viski, president of MozaiQ

Vlad Viski, president of Romanian rights group MozaiQ, put it more bluntly: “The homosexual body is now a battleground.”

‘Gender ideology’

In an interview before the referendum, Mihai Gheorghiu, leader of the Coalition for Family, defended his organisation’s goals.

“We have the right to defend our values and way of life,” he told BIRN. “The natural family based on marriage between a man and a woman is the anthropological essence of who we are and the fundament for the existence of children.”

Gheorghiu, a 51-year-old philologist, was sitting in the cafeteria of the Bucharest Museum of the Romanian Peasant, where he is Deputy Director. As he warmed to his topic, a group of hip young Romanians relaxed nearby on traditionally carved wooden chairs.

“We knew the cultural and sexual revolution happening in the West would eventually reach Romania and we had to be ready,” he said.

Gheorghiu has a name for the decadence he is fighting — “gender ideology”.



Romanian men hold Christian icons during March of Normality, an event organised by Noua Dreapta, an ultranationalist far-right movement in Romania and Moldova. Photo by Mihai Stoica

«THE US ACTORS BRING KNOWHOW.»

Neil Datta, secretary of the European Parliamentary Forum on Population and Development

Not to be confused with gender studies or any other mainstream academic discipline, it is a term invented by ultra-conservatives to evoke a worldview at war with fundamentalist conceptions of the natural family.

According to this line of thinking, gender ideology took root among elite Western intellectuals in the 1960s before infecting universities, courtrooms, parliaments and international institutions with what conservatives see as a dangerous moral relativism.

Those in the “anti-gender” camp see the advancement of gay rights and pro-choice policies as symptoms of a kind of neo-colonial takeover of God-given social norms. “Romanians have already lived through communism, when a minority thought it held the absolute truth and imposed it on others,” Gheorghiu said. “We cannot allow that to happen again.”

The Coalition for Family is not alone in evoking the spectre of gender ideology.

Between 2012 and 2015, campaigners triggered referendums in Croatia, Slovenia and Slovakia to try to constitutionally define marriage as exclusively between a man and a woman.

They were successful in Croatia. Slovenians rejected gay marriage at the ballot box before politicians later made it legal. And in Slovakia, turnout did not reach the required 50 per cent.

In Poland, a petition to tighten the country’s already strict abortion law forced parliament to take up the issue in 2016 until big protests prompted its rejection. In 2018, Bulgaria refused to ratify a Council of Europe treaty on tackling domestic violence after a social uproar, with conservatives saying its definition of gender relativized the boundaries between the sexes.

But it was not just an Eastern European phenomenon. Since 2012, a French group called La Manif pour tous (The Protest for Everyone) has rallied supporters against gay marriage and assisted reproduction, inspiring similar movements in Italy, Germany and Finland.

In Spain, HazteOir (Make Yourself Heard) has been militating against abortion, gay marriage and sex education in schools since 2013.



A Romanian woman holds a rainbow flag at March of Diversity, the culmination of a week-long festival dedicated to LGBT rights in Bucharest. Photo by Mihai Stoica



People wave flags at a rally in Bucharest in support of Romania's ruling coalition, which has promoted traditional family values as part of its political agenda. Photo by Mihai Stoica

'Agenda Europe'

Experts say it is no coincidence that such initiatives sprang up at the same time.

Rewind to January 2013, when around 20 leading anti-abortion campaigners and strategic consultants from around Europe and the United States gathered in London's leafy Belgravia district for a two-day retreat billed as a forum for "developing strategies for the pro-life movement in Europe", according to a copy of the event's agenda obtained by BIRN.

Participants also left time for "spiritual reflection" sessions, mass at Westminster Cathedral and dinner at the exclusive Royal Automobile Club.

Agendas of three subsequent meetings — marked "strictly confidential" and also seen by BIRN — showed the London retreat morphed into an annual summit known as Agenda Europe. Summits took place in Munich in 2014, Dublin in 2015 and Warsaw in 2016.

"Since its establishment, it [Agenda Europe] has grown to include the key pro-life and pro-family leaders in every European country," the organisers wrote in notes accompanying the 2015 schedule.

Well-known US anti-abortion activists were listed as star speakers at the summits.

None of the attendees contacted by BIRN responded to interview requests.

"The US actors bring knowhow," said Neil Datta, secretary of the European Parliamentary Forum on Population and Development, EPE, a network of European parliamentarians promoting reproductive rights.

"The US movement has 30 years more experience.

They tested out all these things. They have policy norms at hand that can be adapted to the local context and outclass Europeans in strategic litigation."

During the early 1990s, several big US conservative Christian groups — many founded by evangelicals — came to prominence as they fought to roll back what they saw as unwelcome victories by civil liberty organisations, especially on women's and LGBT rights.

"Under the [US President Barack] Obama administration, the American Christian right felt it was losing the battle at home and expanded its commitment to 'the culture wars' overseas," said Peter Montgomery, a contributor at Right Wing Watch, which monitors the US religious right.

"US courts sometimes borrow arguments from Europe. Conservatives used to get upset by the use of progressive international precedents, but now they see winning conservative rulings internationally as an opportunity."

One of the biggest conservative Christian groups in the United States, the Alliance Defending Freedom, ADF, moved to expand its Christian lawyers network into Europe in 2010. For the past three years, its annual

«EXPOSE GAY MARRIAGE TO RIDICULE.»

Strategy proposal in Restoring the Natural Order.
An Agenda for Europe

revenue has exceeded \$48 million, according to its audited financial reports and tax filings.

Annual forms filed to US tax authorities and available online show the organisation increased its funding to Europe to \$2.5 million in 2016 from around \$800,000 in 2013. During this time, ADF created ADF International, with offices in Belgium, Austria, France, Britain and Switzerland.

ADF's fortunes have since improved back home. In a 2017 investigation for The Nation magazine, journalist Sarah Posner showed how close the group is to President Donald Trump.

US Solicitor General Noel Francisco, appointed by the White House, was an ADF-affiliated attorney, she revealed. Former Attorney General Jeff Sessions, a Trump ally, consulted with ADF when drafting Department of Justice guidance on religious freedom. And Trump appointed four federal judges with ties to the group.

Meanwhile, US Vice-President Mike Pence, an evangelical Christian, is considered a high-level ally of groups trying to limit LGBT and women's rights.

"Mike is a solid believer and understands these issues," ADF head Michael Farris told the Catholic News Agency last year. "I think we'll have a listening ear in the Justice Department."

One of the few publicly known funders of ADF is the family of Secretary of Education Betsy DeVos, who are also major donors to the Republican Party. Most of the remaining individual and charitable donations making up ADF's revenue are secret.

"American actors might give some money," said Datta from the EPF. "That's not in itself a bad thing. But the conservatives [right-wing groups in Europe] are decidedly discreet as to where they get their money from. While progressives do list their funders, the conservatives don't. They engage in obfuscation of their sources."

Asked about the purpose of ADF's expansion into Europe, Adina Portaru, a Romanian lawyer on staff at ADF International's Brussels office, told BIRN: "ADF International protects religious minorities from being persecuted and promotes human rights through their network of allied lawyers throughout the world."

She added that ADF International co-hosted, together with the Coalition for Family and others, two conferences on family in the Romanian parliament, in 2017 and 2018. Another major American group expanding into Europe is the American Center for Law and Justice, ACLJ, founded by evangelical minister Pat Robertson, with an annual revenue of almost \$20 million.

ACLJ set up the European Center for Law and Justice, ECLJ, in Strasbourg in 1998 and the Slavic Center for Law and Justice in Moscow around the same time.

According to ACLJ's publicly available forms filed to US tax authorities, the organisation has spent more than \$1 million in Europe each year since 2009.

Jay Sekulow, chief counsel for ACLJ, is on Trump's

legal counsel team and is in charge of dealing with Special Counsel Robert Mueller's probe into Russia's alleged interference in the 2016 US election.

Representatives of both ADF International and ECLJ have been regularly invited to Agenda Europe summits.

Anti-gender 'manifesto'

Prominent activists from the Balkans and Eastern Europe are also regular invitees to Agenda Europe summits.

Bogdan Stanciu, head of the Pro Vita Bucharest Association, an influential member of the Coalition for Family, is listed as a speaker. So is Zeljka Markic, founder of In the Name of the Family, which triggered the referendum that constitutionally redefined marriage in Croatia.

At the Warsaw summit in 2016, Markic was invited to chair a session on "current proactive marriage initiatives".

Neither Stanciu nor Markic responded to questions or interview requests.

Polish EU Affairs Minister Konrad Szymanski, from the governing Law and Justice party, PiS, was also scheduled to speak at the event that year.

Many of the ideas espoused by the conservative activists echo concepts found in a manifesto of more than 100 pages titled Restoring the Natural Order.

THE ZELJKA MARKIC EFFECT

- A Croatian business woman, former journalist and daughter of anti-abortion activists, Zeljka Markic heads what is probably the most successful ultra-conservative coalition in Eastern Europe.
- In 2013, In the Name of the Family collected 750,000 signatures to trigger a referendum in Croatia that led to a constitutional change to define marriage as strictly between a man and a woman.
- Since the referendum, Markic's ultra-conservative movement has become a force in Croatian politics, according to human rights activist Gordan Bosanac. While Markic's attempt to form a political party did not bring electoral success, her allies took up positions in centre-right governments led by the Croatian Democratic Union.
- "Through their people in government, they targeted culture, civil society and women's rights," Bosanac said.
- Antonija Petrucic, a sociologist at Zagreb University, said the activities of In the Name of the Family and their allies had contributed to "an increasingly evident de-secularisation of society".
- In 2018, In the Name of the Family received a three-year grant of taxpayers' money from the National Foundation for the Development of Civil Society to develop its programmes.
- Markic declined to comment.



Young people attend the opening party of Bucharest Pride 2018. Photo by Mihai Stoica

An Agenda for Europe.

In an English copy of the manifesto, seen by BIRN, the unknown author describes a “civilisational decline of the Western world” brought about by the moral relativism of the sexual revolution of the 1960s. Gender ideology is the main culprit, it says. “It is thus, for example, perfectly legitimate to strive for legislation that criminalises abortion, euthanasia or sodomy, or that rules out the legal recognition of ‘same-sex marriages’, even if there be some citizens who believe abortion, euthanasia or sodomy to be morally acceptable,” it says.

The document spells out concrete policy goals, including the repeal of all laws allowing for divorce, civil partnership or gay adoption; the introduction of “anti-sodomy laws”; and defunding of “the LGBT lobby”. The strategies it lays out include petitioning at an EU and national level, encouraging activists to “expose gay marriage to ridicule” and informing people “about risks associated with sodomy”.

“When speaking about sodomy, consistently use that term,” it advises.

Agenda Europe has no official spokespeople or officers but the agendaeurope.org website — registered

to ADF International’s Director of Alliance Relations, Sophia Kuby — contains a statement disowning the manifesto.

Asked about the manifesto, Kuby reiterated that it had nothing to do with Agenda Europe and said the document had come to light via “illegal hacking” of Spanish organisation HazteOir. “A criminal procedure is ongoing,” she added.

Meanwhile, the Pro Vita Bucharest Association published in 2016 a Romanian translation of the manifesto, retitled An Agenda for Romania. In an accompanying note, it says it “symbolically took ownership” of the text.

In 2016, the Pro Vita Bucharest Association collected donations on behalf of the Coalition for Family. It has since been removed from the list of members on the coalition’s website.

‘Broad alliances’

Whoever wrote the manifesto, experts say the worldview it expounds has been gaining ground in Europe since before Agenda Europe came into being, helped by a growing chorus of denunciation of gender ideology by the Vatican.

«TODAY CHILDREN — CHILDREN! — ARE TAUGHT IN SCHOOL THAT EVERYONE CAN CHOOSE HIS OR HER SEX.»

Pope Francis



Vlad Viski, Executive Director of LGBT rights group MozaiQ, works in his office in Bucharest.

Photo by Mihai Stoica

“In Europe, America, Latin America, Africa, and in some countries of Asia, there are genuine forms of ideological colonisation taking place,” Pope Francis said in a speech to Polish bishops in 2016.

“And one of these — I will call it clearly by its name — is [the ideology of] ‘gender’. Today children — children! — are taught in school that everyone can choose his or her sex.”

In Catholic countries such as Poland or Croatia, journalists and academics have documented the church’s involvement in anti-gender campaigns. And according to the EPF’s Datta, intellectuals close to the Vatican were key in setting up Agenda Europe.

Yet analysts say the anti-gender movement is neither exclusively Catholic nor even exclusively religious. In countries that are more secular or where the church’s reputation has been marred by scandals, campaigners often downplay their links to organised religion. According to Peto from the Central European University, gender ideology is the “symbolic glue” that “helped create broad alliances and united actors that have not cooperated in the past”, including the different Christian churches, mainstream conservatives, far-right parties and fundamentalist groups.

The key calendar event for anti-gender activists from all over the world is the annual World Congress of Families, WCF.

In 2018, the WCF took place in mid-September in Chisinau, hosted by Moldovan President Igor Dodon, who won elections in 2016 on a pro-Russian, pro-family agenda.

The event kicked off in Moldova’s Republican Palace, replete with red marble and crystal chandeliers. For much of the opening ceremony, streamed online, dancers

dressed in Moldovan folk costumes, or simply in white, carried a remarkably calm baby around the stage. Dodon then launched into a speech about the “erosion and destruction” of the family amid an “anti-family ideology, which deprives mothers and fathers of their natural roles in the family”.

Declaring 2019 the Year of the Family in Moldova, he said he would push for pro-family measures including an increase in maternity leave. He added that pro-gay “propaganda” should be “firmly condemned and even outlawed”.

WCF President Brian Brown went on to read a message from Matteo Salvini, Italy’s far-right interior minister.

“In an age when we are witnessing destructive and irrational attacks on the founding values of our cultures, the efforts you are undertaking to protect the natural family, as a vital element for the survival and development of human kind, are extremely necessary and worthy of appreciation,” it said.

The Russian connection

The WCF was founded in 1997 by US anti-abortion campaigner Allan Carlson and two Russian academics from Moscow State University, Anatoly Antonov and Viktor Medkov.

Analysts say the Russian connection makes sense because traditional values chime with ‘Eurasianism’, an ideology that depicts Russia as a median between Europe and Asia and implies that ex-Soviet territories will eventually return to the fold. For the Kremlin, gender ideology is a feature of the decadent West.

“This is a very interesting geopolitical offer,” Datta said. “Russia can now go to governments in its neighbourhood criticised by the West on human rights grounds and say to them: ‘Don’t worry, you are different.’” In a 2014 investigation for US magazine *Mother Jones*, Hannah Levintova revealed how US evangelicals, notably actors from the WCF, helped develop anti-gay rights language and arguments for Russian activists and legislators, resulting in the adoption in 2013 of a federal law banning “gay propaganda”.

At the Agenda Europe summit in Munich in 2014, Alexey Komov, the representative of the WCF in Russia, was invited to share lessons from the “success” of the legislation, according to the agenda.

That year, the WCF was set to take place in Moscow, financed by two people considered close to President Vladimir Putin, according to the *Mother Jones* investigation: Vladimir Yakunin, former president of the Russian railways, and Konstantin Malofeev, an investment banker and Orthodox philanthropist. Malofeev is also Chairman of the Board of Directors of media group Tsargrad, a platform for Eurasianist ideas espoused by an influential far-right philosopher named Aleksandr Dugin.

«THE NEW ILLIBERAL FORCES CONFLATE LIBERAL CULTURAL AND ECONOMIC ELITES.»

Pope Francis

The Moscow WCF did not take place in the end because the oligarchs funding it were put on EU and US sanctions lists after Russia annexed Crimea that year. “In Russia, our trend is back to Orthodoxy, tradition and Christianity,” Malofeev says in a 2018 documentary by the Franco-German ARTE television channel titled *Abortion: Backlash in Europe*.

“Europe is dying. The West, in [US President Ronald] Reagan[s] time ... helped for this communism smoke to get out from Russia. Now it’s our turn. We have to pray [for] the liberal smoke to get out from Europe and America.”

‘The future of Europe’

Beyond Russia, illiberal leaders have declared war on ‘gender ideology’.

Last year, Hungarian Prime Minister Viktor Orban hosted the WCF in Budapest and welcomed participants with a speech about “Europe, our common homeland, losing out in the population competition between great civilisations”.

“In the struggle for the future of Europe, stopping illegal migration is imperative,” he said. “This struggle ... is only worthwhile if we are able to combine it with a family policy that restores natural reproduction on the continent.”

In October 2018, in a move puzzling to many, Hungary banned gender studies degrees, calling the discipline “an ideology not a science”. The Trump administration is also pushing to remove “gender” from UN human rights documents.

Italy’s Salvini is proposing a similar mix of nationalistic, anti-immigration and pro-family policies. “We will defend the natural family founded on the union between a man and a woman. I will exert all the power possible,” Salvini told Italian media in August.

Germany’s far-right Alternative for Germany entered parliament in 2017 with a manifesto promising a “commitment to the traditional family”, opposing “gender mainstreaming” and pledging to counteract a shrinking population with “large families instead of mass immigration”.

In Poland, PiS came to power with a potent mix of nationalistic and pro-family measures. Its signature policy is known as ‘500+’, payments of more than 100 euros per

child to families with more than one child.

“The anti-gender groups active in Poland have been instrumental for the right-wing populists to win elections,” Elzbieta Korolczuk, a sociologist at Warsaw University, told BIRN. “They mobilised people on the ground, in the parishes. They helped depict the liberal party [arch rivals the Civic Platform] as elitist and insensitive to people’s needs.”

Korolczuk continued: “The new illiberal forces conflate liberal cultural and economic elites, so there is a sense that not only do those liberal elites want to take away your livelihood in economic terms but they also want to change your private life and turn your boy into a girl.

“This sense of victimhood, of righteous anger, is a very powerful mobilising affect.”

In 2018, former Trump political strategist Steve Bannon launched “the Movement” to help far-right and populist forces in next year’s elections for the European Parliament. Salvini has pledged support for the Movement and Bannon has held talks with Hungary’s Orban.

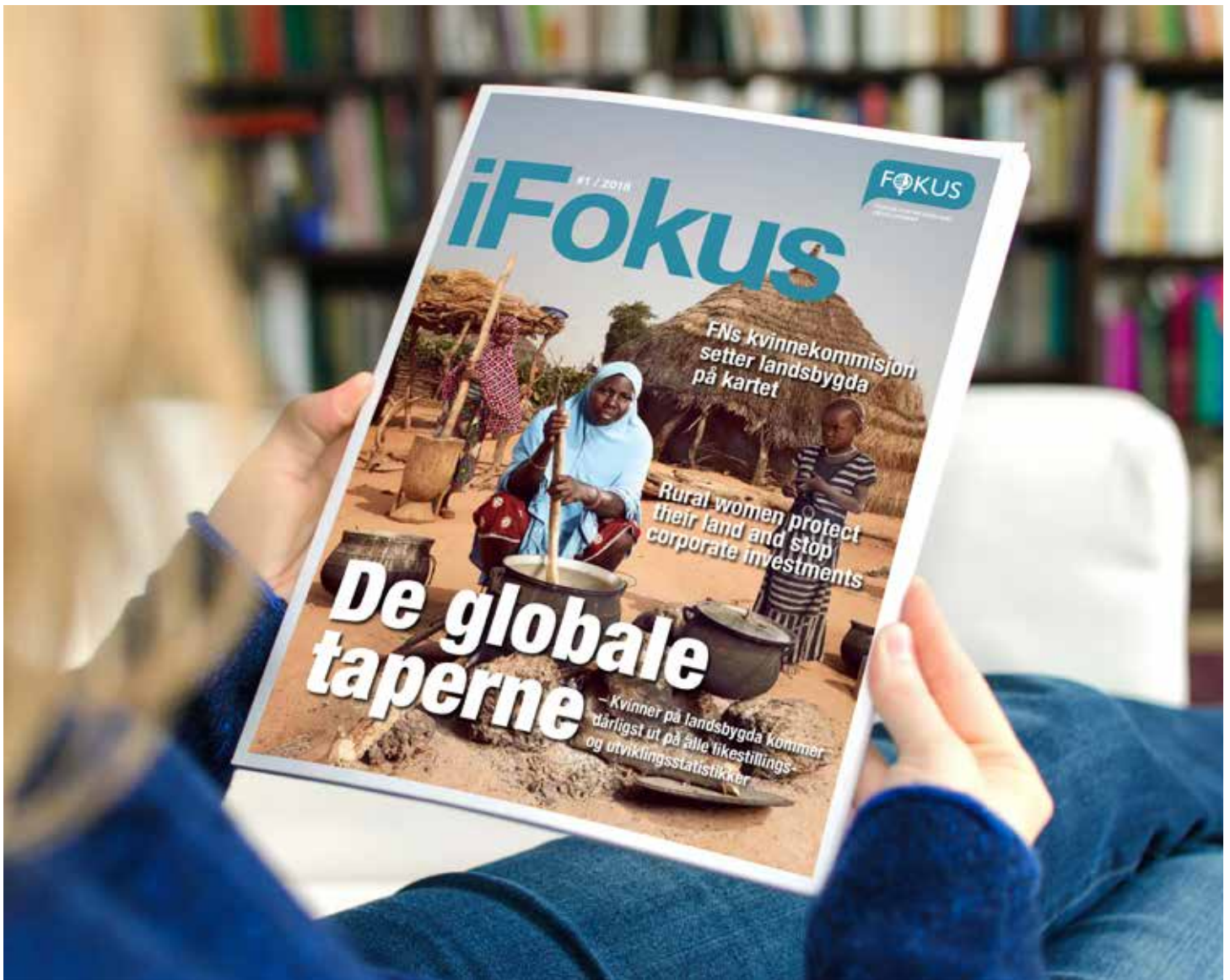
Experts say the Movement’s likely participants can be defined by what they are against. They are anti-immigration, anti-EU, anti-globalist, anti-elitist — and anti-gender.

Back in Romania, critics say the fact that the government led by the Social Democratic Party, PSD, took up the referendum cause at all is a sign of its growing slide toward illiberalism.

PSD has also ushered in sweeping justice system reforms that opponents say hurt judicial independence and make it harder to stop high-level corruption.

“Romanians refused to legitimise a discourse meant to discriminate against the LGBT community and question fundamental human rights,” MozaiQ’s Viski said. “For the moment, we have managed to stem the conservative tide.” □

Claudia Ciobanu is a Romanian journalist based in Warsaw. Editing by Timothy Large. This article was produced as part of the Balkan Fellowship for Journalistic Excellence, supported by the ERSTE Foundation and Open Society Foundations, in cooperation with the Balkan Investigative Reporting Network. (Reprinted by FOKUS with permission.)



Er du opptatt av internasjonale kvinnespørsmål?

Bli abonnent på iFokus! Magasinet kommer ut to ganger i året og tar opp sentrale problemstillinger knyttet til kvinners rettigheter og likestilling internasjonalt.

Abonnementet er helt gratis!

**Så enkelt
blir du
abonnent!**

Send navn og adresse til
fokus@fokuskvinner.no

Hva skjer når en antifeministisk bølge blir president i Brasil?

Mannen som ble valgt til ny president i Brasil i fjor høst, har gjennom sin politiske karriere opparbeidet seg et rykte som en rasistisk, sjåvinistisk bølge. Både regnskogen og kvinners rettigheter står på den høyrepopulistiske presidentens hogstliste.

To år før #MeToo fikk store deler av verden til å snakke om seksuell trakassering, lanserte feminister i Brasil i 2015 #MeuPrimeiroAssedio, eller #MinFørsteTrakassering. I løpet av de første fem dagene etter at kampanjen ble lansert ble det twitret 82 000 ganger med denne hashtagen. Det synliggjorde omfanget av seksuell trakassering i Brasil. Fra Brasil spredte kampanjen seg videre til andre land i Latin-Amerika med spansk oversettelse – #MiPrimerAcoso.

Kvinner i Brasil har også hatt kampanjen #MeuAmigoSecreto (MinHemmeligeVenn), hvor fordommer og hat mot kvinner i det offentlige rom og på arbeidsplassene ble dokumentert. Universitetsstudenter har brukt #MeuQueridoProfessor (MinKjæreProfessor) for å synliggjøre sexisme i klasserommene.

Kampanjer til tross, manglende likestilling, sterke fordommer og hat mot kvinner fortsetter å være dypt forankret i det brasilianske samfunnet.

Kvinnehateren Jair Bolsonaro

I 2018 var det presidentvalg i Brasil. En av dem som stilte til valg var Jair Bolsonaro, parlamentsmedlem og tidligere offiser i forsvaret. Han gikk til valg på motstand mot

abort, LHBT-rettigheter og ekteskap for par av samme kjønn. Han sto frem som en kandidat med rasistiske holdninger i et land som i hvert fall utad over lengre tid har presentert seg selv som fargeblindt. I løpet av valgkampen oppførte Bolsonaro seg som en bølge og sammenlignet seg selv med, og ville være, Brasils Donald Trump. Han kalte kvinner for idioter og horer, han sa at de ikke fortjente å få lik lønn som menn.

Jair Bolsonaro startet ikke sin sexistiske, rasistiske væremåte i denne valgkampen. Dette har kjennetegnet ham i en årrekke. I løpet av sin 30 år lange politiske karriere har han fått et rykte på seg for å være en bølge. I 2003 dyttet han til parlamentsmedlem og tidligere menneskerettighetsminister Maria do Rosário og kalte henne en hore. Så slang han ut at hun bare kunne gå vekk og gråte. Han fikk ingen form for straff eller reprimande i parlamentet for dette.

I 2014 tok Brasils statsadvokat ut tiltale mot Bolsonaro, etter at han i parlamentet hadde sagt til do Rosário at: «Jeg ville ikke ha voldtatt deg. Du er ikke verdt det.» Innlegg i parlamentet er beskyttet mot tiltale, men statsadvokaten sa den gang at Bolsonaro kunne bli straffet fordi han senere gjentok det samme i intervjuer



GRO LINDSTAD,
DAGLIG LEDER, FOKUS

med media. Han ble ikke dømt.

I september 2017 ble Bolsonaro anklaget for å komme med rasistiske kommentarer mot afro-brasilianere. Han ble dømt til å betale 100 000 kroner i erstatning, men dommen ble anket og i neste runde ble han frikjent.

Åpnet opp for trakassering, vold og drap

Stemningen og motsetningene i Brasil ble pisket opp under valgkampen, og for mange av Bolsonaros tilhengere, og andre som har rasistiske, kvinnefiendtlige, homofobe holdninger åpnet det et rom til å begå ytterligere trakassering, vold – og i ytterste konsekvens drap.

14. mars 2018 ble den 38 år gamle afrofeministen Marielle Franco skutt og drept. Den aktuelle kvelden var hun på vei hjem fra et møte med andre afro-brasilianere og både hun og sjåføren hennes døde da to menn i en annen bil skjøt 9 skudd inn i bilen hun satt i.

Franco var medlem av bystyret i Rio de Janeiro. Hun var alenemor og en tydelig stemme for de fattige i Rio, og som lesbisk også for LHBT-personer og for kvinner. Hun hadde oppveksten sin i en av favelaene og brukte livet til å kjempe for marginaliseres rettigheter. Hun var en av Rios mest populære politikere.

Kollegaer og venner har etterpå sagt at hun ble drept fordi hun var en sterk kritiker av politivold, og hun hadde hisset på seg politiet og undergrunns-paramilitære grupper som er kjent under samlenavnet militia.

Dragnet utløste store protester. Dette skjedde også samtidig som FNs Kvinnekommisjon var samlet i New York, og også der var det protest og støttemarkering utenfor bygningen til Brasils FN-delegasjon.

Menneskerettighetsaktivister i Brasil er overbevist

om at drapet var planlagt og at både politikere og sikkerhetsstyrker har vært involvert.

Fem måneder gikk uten at det kom noe informasjon om etterforskning eller gjerningsmenn. Tidlig på høsten 2018 rapporterte noen medier i Brasil at drapet ble knyttet til tre politikere i Rio fra president Temers parti, som var fengslet for korrupsjon.

I januar 2019 kom det rapporter om at drapet kunne knyttes til Bolsonaros sønn, senator Flavio Bolsonaro, som har nektet for dette. Fortsatt er ingen stilt til ansvar for det brutale drapet på Franco tross stor internasjonal oppmerksomhet.

Kvinner Sammen mot Bolsonaro

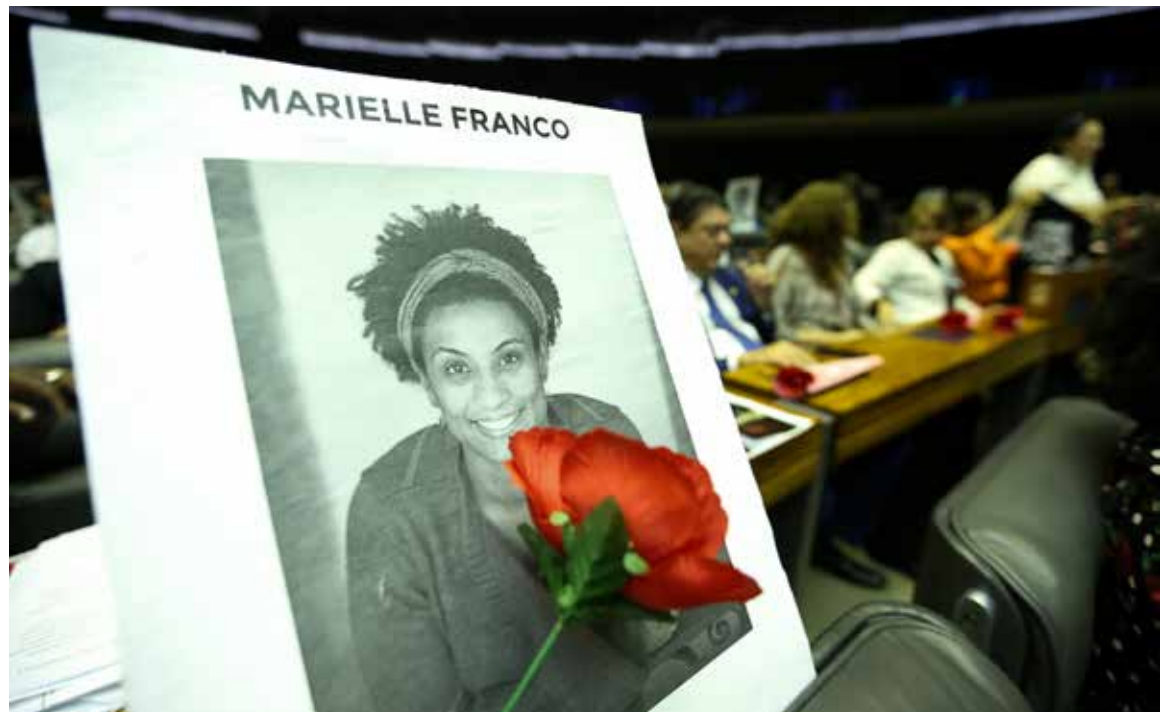
Bolsonaro spiller på høyrepopulistiske undertoner og med en forankring hos kristenkonservere opptatt av familieverdier definert som mor, far, barn og mot kvinners rett til å bestemme over egen kropp.

2,5 millioner kvinner ble med i en egen Facebook-gruppe – Kvinner Sammen mot Bolsonaro – for å forsøke å stoppe ham fra å vinne valget. I løpet av de første 24 timene etter at gruppen ble lansert hadde den fått over 600 000 medlemmer. I slutten av september 2018, rett før første valgrunde, organiserte kvinner de største gateprotestene som kvinner noen gang har organisert i Brasil. Titusener deltok i demonstrasjoner rundt om i landet og marsjerte med slagordet #EleNao (#IkkeHan).

Samtidig viste meningsmålinger at Bolsonaro hadde støtte fra rundt 17 prosent av kvinnelige velgere, og antallet steg noe etter protestene. De hadde sin egen demonstrasjon og omtalte feministene som sutrete og uten noe krav på støtte eller sympati. De mente at Bolsonaro ikke på noen



Deputertkammeret i Brasils parlament avholdt i slutten av mars 2018 et høytidelig møte for å feire den internasjonale dagen for retten til sannhetom grove menneskerettighetsbrudd og for å vise sin respekt for bystyremedlem Marielle Franco og hennes sjåfør Anderson Gomes som ble drept tidligere den måneden. Foto: Marcelo Camargo/Agência Brasil.





Titusener deltok

i demonstrasjoner mot Bolsonaro for valget, med slagordet #EleNao (#IkkeHan).

Foto: Marino Mondek/flickr.

måte oppførte seg sexistisk eller diskriminerende. På Instagram har de sin egen konto med navnet Bolsolindas – Bolsoskjønnhetene. De var opptatt av at Bolsonaro er en mann som bryr seg om familien.

Heller en død enn en homofil sønn

Brasil spant videre inn i et giftig politisk klima og media rapporterte om 50 angrep på ulike grupper som ikke støttet Bolsonaro. Hans tilhengere angrep journalister fordi Bolsonaro, i likhet med Trump, anklaget dem for «fake news». En journalist fortalte at hun hadde blitt kuttet opp med kniv og truet med voldtekt da hun hadde vært til stede for å rapportere fra første valgomgang til presidentvalget.

I løpet av valgkampen lanserte spillskapet BS Studios et dataspill som viser Bolsonaro som tegneseriefigur som går rundt og dreper feminister, homofile og jordløse aktivister. Spillet ble til slutt trukket tilbake.

Ulike volds- og truslepisoder inkluderte fotballsupportere som la ut video hvor de ropte om igjen og om igjen at «Bolsonaro vil drepe alle homoene». Det førte til redsel blant LHBT-personer, og mange av dem opplevde fysiske angrep. Det ble også fremsatt trusler om at når Bolsonaro vinner valget, skal homoer få juling. Samtidig viser nye tall at 445 LHBT-personer i Brasil døde grunnet homofobi i 2017. 387 ble drept og 58 begikk selvmord. Det er en økning på 30 prosent på bare ett år. Tallene kommer fra organisasjonen Grupo Gay e Bahia. En video som viser at Dandara dos Santos, en transseksuell kvinne, blir slått i hjel ble sirkulert på sosiale medier, og man kan høre at angriperne roper anti-homo-slagord. Det er

et stort paradoks i et land hvor ekteskap mellom par av samme kjønn er lovlig og hvor man har en av de største Pride-paradene i verden. Bolsonaro gjør lite for å bedre situasjonen for LHBT-personer. Han har offentlig uttalt at han ikke ville kunne være glad i en homofil sønn. Han har til og med sagt at han heller vil ha en død enn en homofil sønn.

Bibel, biff og bullets

Det sies at alliansen bak Bolsonaro består av bibel, biff og ammunisjon (bullets) – Biblia, Boi e Bala. Støttet av kristenkonserverne, store landeiere og agrobusiness og våpenindustri har Brasil fått en reaksjonær, autoritær macho-president og en helt ny æra.

Bolsonaro har allerede signalisert at han vil åpne for mer nedhugging av regnskog i Amazonas for å slippe til næringslivet. Kvinners rettigheter kommer heller ikke til å få gro. Det vil ikke skje noen oppmykning i Brasils abortlovgivning slik mange har håpet på, og hvordan det går i kampen for likestilling og kvinners rettigheter avhenger av aktivister og sivilsamfunnsorganisasjoner. ▣

«I LØPET AV VALGKAMPEN LANSERTE SPILLSKAPET BS STUDIOS ET DATASPILL SOM VISER BOLSONARO SOM TEGNESERIEFIGUR SOM GÅR RUNDT OG DREPER FEMINISTER, HOMOFILE OG JORDLØSE AKTIVISTER.»

Den globale kampen

Den såkalte anti-gender-bevegelsen består av en rekke ulike autoritære aktører som fremmer religiøse og konservative familieverdier og kjønnsroller. En kampanje med utspring i Vatikanet har spredd seg, og det er primært Europa, USA og Latin-Amerika som regnes som geografiske kjerneområder for disse kreftene. Men vi kjenner igjen argumentasjonen også fra andre land og andre kulturelle og religiøse kontekster, ofte med en antivestlig innpakning. Det finnes dessverre mange eksempler på verdensbasis, og her er noen av dem. Felles for dem alle er et ønske om å svekke kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter.

USA:

Noe av det aller første Donald Trump gjorde som USAs president var å gjeninnføre den såkalte "munnkurvregelen" – kravet om at organisasjoner som mottar amerikansk bistand må signere på at de ikke utfører eller opplyser om abort som en del av sitt arbeid. Trump har kommet med en rekke kvinnediskriminerende uttalelser og minst 15 kvinner har gått ut offentlig og anklaget Trump for seksuell trakassering og misbruk, noe presidenten har avfeid. Høsten 2018 utnevnte han erkekonservervative Brett Kavanaugh som ny høyesterettsdommer. Kavanaugh har vært en forkjemper for innskrenkninger i amerikansk abortlovgivning.

Colombia:

I folkeavstemningen om fredsavtalen i 2016, mobiliserte motstanderne mot referansene i avtalen som handlet om kjønn, kvinner og LHBT-personer. Selv om andre deler av avtalen også er kontroversiell, har flere trukket fram at folkets "nei" til fredsavtalen kan begrunnes med at den var for progressiv med hensyn til kvinner og seksuelle minoriteter. Fredsavtalen ble senere revidert av partene og ratifisert av kongressen i november 2016.

Brasil:

Brasils nye president, Jair Bolsonaro, omtales som en bølge. Selv hevder han å være en «korsfarer mot kjønnsideologien», og vil i de neste årene stå fremst i kampen for å svekke kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter.

Tyrkia:

Et tradisjonelt kvinne- og familiesyn er en av bærelene i president Erdogan's parti. Siden han kom til makt er kvinners rolle og kvinnelig seksualitet blitt brukt for å fremme konservative religiøse verdier. Det har for eksempel ført til politiske debatter om hva som sømmer seg for en offentlig president. Presidenten er også kjent for uttalelser om at kvinner som ikke føder barn er ufullstendige og at morsrollen er definert i henhold til islam.

n mot gender

Polen:

Den katolske kirke har vært førende i kampen mot gender. En av biskopene har uttalt at det han kaller "gender-ideologi" utgjør en større trussel enn kommunismen og nazismen til sammen. Human Rights Watch rapporterer om stadig vanskeligere kår for kvinneorganisasjoner og kvinneaktivister i landet. I 2016 ble et totalforbud mot abort foreslått i et land som allerede har en av Europas strengeste abortlover. Etter store protester og demonstrasjoner ble forslaget ikke vedtatt.

Russland:

Tradisjonelle familieverdier er en politisk markør også for det russiske regimet. Politikken er nært koblet til den russisk-ortodokse kirke, nasjonalisme og motstand mot vestlig innflytelse. Ekteskap forbeholdt heterofile par, lover mot «homopropaganda», og avkriminalisering av vold i hjemmet er tre eksempler. Kvinnefrigjøring og feminisme brukes også som forklaring på økonomisk stagnasjon og sosial ulikhet.

India:

Hindunasjonalistene i India har som mål å verne om tradisjonelle hinduistiske verdier og er motstandere av å gi kvinner og minoriteter flere rettigheter, noe som særlig rammer muslimske kvinner og "kasteløse" dalitkvinner. Dette kulminerte i fjor da den åtte år gamle jenta Asifa Bano ble voldtatt og drept av hindunasjonalister i delstaten Jammu og Kashmir, som et ledd i en politisk kampanje mot den muslimske nomadestammen som jenta tilhørte. Da gjerningsmennene ble beskyttet av politikere fra det hindunasjonalistiske BJP i stedet for å bli stilt til ansvar, utløste det store protester i landet. Statsminister Narendra Modi brukte lang tid på å komme på banen. Da han endelig gjorde det, var det uten å bruke ordet voldtekt og uten å referere til den politiske konteksten. Dette viser hvordan kvinners og jenters kroppes brukes som slagmark for politisk maktkamp i India.

Saudi-Arabia:

Wahhabismen er en ultrakonservativ form for islam og eneste tillatte religion i Saudi-Arabia, hvor kongen har all politisk og religiøs makt. Systematisk diskriminering av kvinner og minoriteter står sentralt og Saudi-Arabia bruker milliarder av dollar på å spre sin wahhabisme til andre land verden over, blant annet gjennom bygging av moskeer og opplæring av imamer. Kampen om internasjonal politisk og religiøs innflytelse skjer i skarp konkurranse med den politiske erkefienden, sjiamuslimske Iran. Kvinner skal verken høres eller ses og må alltid dekke seg til. Det er strenge føringer for hva kvinner kan tillate seg, både utad og innad i familien. Kvinner er prissatt en mannlig «verge» og er underlagt mannen i alt, inkludert meninger. Vergen har juridisk rett til å hindre henne i å reise, gifte seg, jobbe og studere.

Tanzania:

President John Magufuli har gjort seg bemerket med sitt såkalte moralske korstog mot kvinner og LHBT-personer. Jenter som blir gravide i skolealder blir utvist fra skolen og får ikke vende tilbake til skolebenken selv etter at de har født. Kvinnelige parlamentsmedlemmer har fått forbud mot bruk av løsvipper, falske negler, korte skjørt og dongeribukser. Magufuli har også bedt tanzanianske kvinner om å slutte med prevensjon, og har samtidig anklaget aktører som organiserer familieplanleggingskampanjer for å ha "uhyggelige motiver". Homofili har vært forbudt siden kolonitiden i Tanzania, som i en rekke andre afrikanske land, men innsatsen for å identifisere og straffefølge homofile er trappet opp under Magufuli. Dette eskalerte da det i fjor høst ble iverksatt massearrestasjoner av LHBT-personer. Homofile i landet lever nå i konstant frykt for å bli angitt.

Filippinene

President Dutertes er mest kjent for sin aggressive politikk og retorikk mot kriminelle, men det hypermaskuline idealet som ligger til grunn, innebærer også underordning av kvinner i forhold til menn. Han har sagt at kvinnelige kommunistiske opprørere ikke skal drepes, men skytes i vaginaen, for så å avfeie det som humor. Han har også uttalt at soldater kan voldta inntil tre kvinner uten å få straff.

bjelkene
en i 2011,
or å befeste
l pågått flere
kvinne å gjøre
m at kvinner
en er religiøst



fo **Homofile i Uganda risikerer** livstid i fengsel. Da trenger man allierte som kjemper ens sak andre steder i verden! Her fra en demonstrasjon i London i 2018. Foto Alisdare Hickson/flickr.

Frykten for likestilling og mangfold



TEKST: ANNE HÅSKOLL-HAUGEN, JOURNALIST

Vi samlet fire eksperter rundt bordet for å diskutere om kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter går baklengs inn i fremtiden.

De siste årene er det ting som tyder på at rettigheter vi kjempet frem for lenge siden ikke kan tas for gitt.

Grupper fra arabiske land, den katolske kirke, pinsemenigheter, politisk konservative, nasjonalister og anti-vestlige bevegelser finner hverandre i kampen mot kvinners rettigheter, homofili og andre seksuelle orienteringer. Bak lurer konspirasjonsteorier om en «kjønnsideologi» – overbevisningen om at homofili er en vestlig oppfinnelse ment for å oppløse familien og begrense befolkningsveksten, eller at det finnes en «kvinneagenda» som vil føre til sivilisasjonens fall. Denne frykten for endring sanker stemmer; populistiske politikere verden over vinner frem med slagord om å begrense abort, likekjønnede ekteskap og for å kriminalisere homofili.

Går kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter baklengs inn i fremtiden?

Vi samlet fire eksperter rundt bordet for å diskutere hvordan kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter er under press. Thorgeir Storesund Kolshus er professor og kjønnsforsker på Universitetet i Oslo. Ewa Sapiezynska er seniorrådgiver innen humanitær politikk i Redd Barna, og har nylig jobbet med menneskerettigheter for OSSE i Warszawa og er opprinnelig fra Polen. Jon Lomøy er direktør i Norad og tidligere ambassadør til Tanzania. Annet Kizza Rønningsbakk har vokst opp i Uganda og jobber nå som lærer i Oslo. Samtalen ble ledet av religionshistoriker Ingrid Vik.

Vik: *La oss stille en diagnose; på hvilken måte er kvinners og minoriteters rettigheter under press - hva er det egentlig som foregår?*

Lomøy: Vi ser at USA strammer inn kvinners rettigheter til abort og familieplanlegging. Spesielt etter at Donald Trump ble president, har dette skutt fart. Men konservative har jobbet for å utfordre rettighetene til kvinner, homofile og transpersoner lenge. Trump kaster seg på denne bølgen av motstand og vinner velgere. Det betyr at det ikke lenger bare er arabiske og katolske land som står i front for motstand mot og innstramming av kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter. Nye allianser dannes, og kampen for kvinner og kjønnsidentitet er blitt defensiv. USA har kuttet finansiering til organisasjoner som jobber med familieplanlegging globalt. At en givergigant som USA gjør dette er ikke ubetydelig. Vi diskuterer nå temaer vi trodde vi var ferdige med for lenge.

Rønningsbakk: I et land som Uganda, ser vi at lokale marginale krefter som ikke har ønsket flere rettigheter for kvinner og LHBT-personer nå legitimeres. At giganter som USA og Russland støtter deres agenda gir dem voldsomt driv til å fortsette kampen mot rettigheter for disse gruppene. De vet at de ikke lenger står alene, de har deler av Vesten med seg nå.

Sapiezynska: I Latin-Amerika dannes nye allianser. Den katolske kirken og pinsemenigheten som tidligere har kjempet om medlemmer, går nå sammen i kampen mot homofiles rettigheter og for å innskrenke allerede strenge abortlover. I noen land har det gått så langt at selv spontanaborter er kriminalisert. Det fører til at kvinner ikke våger å oppsøke lege ved blødninger i svangerskapet i frykt for straff. I El Salvador sitter kvinner fengslet, beskyldt for å ha fremprovosert sin egen abort. I land som Polen ser vi hvordan kirken prøver å innskrenke rettigheter til abort. Polen mener også at landet ikke behøver en konvensjon mot vold mot kvinner – fordi det er en sak mellom Gud og familien, og ikke staten.

«SELV IKKE 50 ÅR GAMLE SCI-FI-FILMER KLARTE Å SE FOR SEG EN FREMTID MED KVINNER I SENTRALE LEDERROLLER.»

Thorgeir Storesund Kolshus

Kolshus: Mange steder blir kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter tolket som endringer påført utenfra, og derfor oppfattet som en trussel mot tradisjoner og verdier. Tradisjoner er i de fleste land sett på som noe positivt. Mennesker som lever med at fremtiden alltid er usikker og at utvikling like gjerne kan gå bakover som forover, verdsetter ofte tradisjoner mer enn vi gjør i Skandinavia. Det har nok vært en blind flekk for mange som jobber for å spre våre likestillingsverdier globalt.

Sapiezynska: Derfor er det interessant å se hvordan for eksempel Ungarn kombinerer antifeminisme med anti-innvandring. Retorikken til den ungarske presidenten er at den beste måten å beskytte "våre" kvinner på, ikke er lover som kriminaliserer vold mot kvinner – men å stenge innvandrerne ute av landet.

Kolshus: Den samme retorikken så vi i Sverige da det kom frem at menn med innvandrerbakgrunn hadde antastet kvinner under en konsert. Innvandrer mennenes dårlige holdninger overfor svenske kvinner ble et symbol på at Sverige ikke lenger klarte å beskytte sine egne kvinner fra «ytre farer». Innvandringen måtte stoppes. Nasjonen er et symbol på familien – familien må være sterk og beskytte seg.

Lomøy: I afrikanske land blir gjerne motstanden mot kvinners rettigheter og LHBT-rettigheter også en del av en anti-vestlig kampanje, en forlengelse av kampen mot de tidligere kolonimaktene.



ANNET KIZZA RØNNINGSBAKK
LÆRER



EWA SAPIEZYNSKA, SENIOR-
RÅDGIVER I REDD BARNA



JON LOMØY
DIREKTØR I NORAD



THORGEIR STORESUND KOLSHUS, PROFESSOR
OG KJØNNSFORSKER VED
UNIVERSITETET I OSLO



INGRID VIK
RELIGIONSHISTORIKER

Rønningsbakk: Det er interessant, fordi før engelskmennene koloniserte Uganda, praktiserte overklassen homofili. Ideen var ikke så mye seksuell som begrunnet i makt; du er ikke mann med mindre du har beseiret en annen mann. Homofil praksis var derfor symbolet på noe maskulint. Engelskmennene forbød det – men denne delen av historien er glemt eller fortregnt, og homofili blir nå sett som noe de vestlige forsøker å presse på landet.

«...TRADISJONELLE KJØNNS- ROLLER I UGANDA ER OGSÅ DREVET FREM AV KVINNER SELV.»

Annet Kizza Rønningsbakk

Lomøy: Det var nok lettere så lenge homofili var et helsetema. Men ettersom LHBT-bevegelsen fikk større selvtillit, krevde de flere rettigheter. Seksualitet kom inn i bildet og gjorde det vanskeligere å akseptere for noen. De ble synlige og det provoserte.

Sapiezynska: Det er på samme måte med kvinnespørsmål; så lenge man snakker om reproduktive rettigheter er det lettere enn når de seksuelle rettighetene blir trukket inn.

Vik: *Men hva er årsaken til at vi ser en tilbakegang for kvinners og minoriteters rettigheter nå?*

Kolshus: Endringene på disse områdene har skjedd raskt, kanskje for raskt for noen. Selv ikke 50 år gamle sci-fi-filmer klarte å se for seg en fremtid med kvinner i sentrale lederroller.

Lomøy: Vi må huske at populisme oppstår som en reaksjon på endringer noen ikke lenger er sikre på er bra. Noen mener at likestillingen har gått for langt, at

maskuline verdier er fortregnt. I et land som Frankrike var det for eksempel massive protester i gatene mot likekjønnet ekteskap. Det overrasker kanskje noen at motstanden var stor her. Det ligger mye frykt i bunn for slik motstand, og den må vi ta på alvor hvis vi skal nå frem med vårt budskap om likestilling og seksuell frihet.

Rønningsbakk: Men det er utfordrende; tradisjonelle kjønnsroller i Uganda er også drevet frem av kvinner selv. Mange kvinner ønsker å bli forsørget av en mann, mange ønsker ikke å ta utdanning og jobbe. Slik er det mange steder. Hvordan få dem til å tenke annerledes? Det vil ta tid.

Sapiezynska: Selve ideen om at kjønn skal være sosialt konstruert, har provosert mange. Europarådets konvensjon mot vold mot kvinner, Istanbulkonvensjonen, slår fast at kjønn skal forstås som de sosialt konstruerte rollene, oppførselen og uttrykkene som et gitt samfunn mener er akseptabel for kvinner og menn. Dette møtte mye motstand, og mange land vil ikke ratifisere konvensjonen, blant annet på grunn av dette.

Vik: *Hva må til for å stå imot en innskrenkning av kvinners og minoriteters rettigheter?*

Kolshus: Mennesker er ofte mer mottagelige for å endre holdninger og tradisjoner når de har økonomisk trygghet og lever i fredelige samfunn. Hvis alt annet oppleves som grunnleggende utrygt, blir det enda viktigere å holde fast ved det som kan holdes fast ved. Å våge å risikere noe, er et overskuddsfenomen. Hvis vi ikke erkjenner dette, vil vi fortsette å tolke konservatisme som manglende forståelse, snarere enn som en forståelig respons på livsbetingelser i endring.

Lomøy: Selv om det ikke alltid er noen sammenheng mellom de to – motstanden mot abortrettigheter i USA kommer fra middelklassen.

Rønningsbakk: Det er viktig å huske på at selv om noe går baklengs, er det også positive ting som skjer. I Uganda er det blitt gjort mye for å få flere jenter på skolen, og på universitetet får jenter ekstra «kjønns-poeng», slik at

«I LATIN-AMERIKA DANNES NYE ALLIANSER. DEN KATOLSKE KIRKEN OG PINSEMENIGHETEN SOM TIDLIGERE HAR KJEMPET OM MEDLEMMER, GÅR NÅ SAMMEN OM Å KJEMPE MOT HOMOFILE RETTIGHETER OG FOR Å INNSKRENKE ALLEREDE STRENGE ABORTLOVER.»

Ewa Sapiezynska

de kan konkurrere med guttene om å komme inn på de vanskeligste studieretningene. Det er rettferdig – jentene har mindre tid til skolearbeid på grunn av mange plikter i hjemmet. I tillegg har vi fått kvinnelige representanter i nasjonalforsamlingen og kvinnebevegelsen vokser. Alt dette skjer parallelt med at det ble innført livstidsstraff for homofili i 2014. Nedjustert fra dødsstraff som var det opprinnelige forslaget.

Sapiezynska: I tillegg møter de som forsøker å begrense rettigheter mye motstand. I Polen marsjerte over 100 000 mennesker gjennom gatene i oktoberregnet da parlamentet behandlet et forslag om å totalforby abort. Det blir lagt merke til – også internasjonalt. Kvinnebevegelser i mange land har latt seg inspirere, og brukt symbolene fra denne marsjen i sine demonstrasjoner. Også her i Norge ble symbolet med en livmor som «viser fingeren» brukt under demonstrasjoner mot endringer i abortloven denne høsten. Demonstrasjonene har hatt sin virkning, og flere i Polen støtter nå i stedet en liberalisering av abortloven. I flere latinamerikanske land har vi sett fruktbare allianser mellom kvinneorganisasjoner og LHBT-miljøet.

Kolshus: Jeg tror nøkkelen ligger i å vise frem det som faktisk er blitt bedre med likestilling og mer frihet. Vi må bli flinkere til å spre det økonomiske argumentet; at likestilling skaper økonomisk vekst. Det er vanskelig å argumentere mot, og ofte enklere enn å snakke om de ideologiske og moralske sidene av dette.

Vik: *Hva med Norge, angår disse globale strømningene oss, eller er vi vaksinert for det som skjer?*

Lomøy: Norge er fortsatt et av de beste landene for kvinner og seksuelle minoriteter. Vi har vært med i den internasjonale responsen mot Trumps antifeministiske agenda. Norge har trappet opp økonomisk støtte til seksuelle rettigheter og reproduktiv helse, men jeg kunne ønsket meg at vi var enda sterkere engasjert. Den siste tidens debatt om abort viser at denne striden også foregår her hjemme.

Kolshus: Norge er definitivt påvirket. Den klangbunnen Jordan Peterson har funnet i Norge, først og fremst blant menn, men også hos en del kvinner, er en liten indikator på et større bilde, nemlig at de siste par tiårene har «biologistiske» forklaringsmodeller gradvis tatt over for de kulturelle. Dette gjelder også for forståelsen av kjønn, kjønnsroller og seksuell orientering.

Epilog

Motstanden mot kvinners og minoriteters rettigheter er en global tendens som finner forskjellige uttrykk i ulike land. I mange afrikanske land er det kampen mot

«I AFRIKANSKE LAND BLIR GJERNE MOTSTANDEN MOT KVINNERS RETTIGHETER OG LHBT-RETTIGHETER OGSÅ EN DEL AV EN ANTI-VESTLIG KAMPANJE, EN FORLENGELSE AV KAMPEN MOT DEM SOM KOLONISERTE DEM.»

Jon Lomøy

homofiles rettigheter som har fått mye oppmerksomhet. 36 av 54 land har nå lover som forbyr homofili. Fem afrikanske land har dødsstraff.

I Latin-Amerika er det abortspørsmålet som vekker mest motstand. 97 prosent av kvinner i reproduktiv alder bor i land med restriktive abortlover. I seks land er abort ikke lov under noen omstendigheter, og i ni andre land bare hvis kvinnens liv er i fare.

I mange land er lovene blitt mer restriktive i løpet av de siste 20 årene. Også i Russland er det i de senere årene blitt slått hardt ned på homofiles rettigheter. Mange politikere bruker motstand mot abort og homofili som en måte å skaffe seg støtte fra konservative kristne og katolske miljøer, som utgjør store velgergrupper i alle disse områdene.

Selv om Norge ikke kan sammenlignes med noen av disse landene når det kommer til kvinners og seksuelle minoriteters rettigheter, finner vi likevel spor av de samme holdningene her hjemme.

– Et nylig eksempel er uttalelsene til Resett-redaktør Helge Lurås om at kvinner i forsvarret svekker Norges forsvarsevne. Men vi ser også det motsatte, som de tusenvis som protesterte da endringer i abortloven ble en del av regjeringsforhandlingene. Så helt vaksinert er vi vel ikke, konkluderer Vik. □



«Motstanden mot abortrettigheter i USA kommer fra middelklassen», sier Jon Lomøy. Her demonstrerer konservative kristne mot abortrettigheter utenfor høyesterett i Washington DC i 2015. Foto: Elvert Barnes/Flickr





Why American Ideologues Are Attacking Gender



Several thousand people gathered on the grounds of the Iowa State Capitol for "If You Can't Hear Our Voice, Hear Our Vote," the second annual edition of the Women's March and the first anniversary of the inauguration of Donald Trump. Photo: Phil Roeder/Flickr.

The Trump administration is systematically attacking women and gender equality.

In its first year, the Trump administration carried out bold, public attacks on women and gender, including its reintroduction and massive expansion of the Global Gag Rule and its defunding of UNFPA.

At the end of the second year, we saw new tactics emerge — more subtle, more bureaucratic, and likely long lasting attacks.

The administration is systematically destroying the government's position on sexual and reproductive health and rights for all, instead pushing the burden of health solely onto women.

Advocates in Washington, D.C. and New York are doing what they can to monitor both the people and the actions seeking to undermine decades of progress on gender equality, as the attacks are formalizing from chaotic to more systematic.

The Trump administration's anti-gender ideology

Much of the anti-gender ideology in the Trump administration seems to come from Vice President Mike

Pence and his acolytes throughout the political ranks of the government.

Vice President Pence himself is known for his rigid view of gender relationships and his attacks on Planned Parenthood.

As vice president, he is linked with ideologically driven political appointments, including the State Department's Mari Stull, who is under investigation for political retribution and using anti-LGBTQ slurs, and Bethany Kozma, a USAID gender advisor with an outsized influence and history of anti-transgender activism.

Anti-feminist rhetoric

The themes in the rhetoric and policy proposals coming from these actors are deeply conservative and rooted in anti-abortion and anti-feminist views.

At the most basic level, the ideology sees gender as binary, fixed in utero by biology and God, not society, and unchanging.

This is not the global, scientific, or indeed, even American, way of viewing gender, yet this is what they want to see reflected in the definitions, policies, and programs of the U.S. government. As leaked documents become U.N. negotiating positions, advocates are getting a better sense of the depth and breadth of the Trump administration's anti-gender ideology, and what's at stake.

While no formal redefinitions have been publicly proposed, staff throughout the U.S. government have received draft talking points and been given specific – political – edits to internal documents and negotiated language. Edits have included amending global women's economic empowerment language to add anti-feminist language regarding, "if women chose to work outside the home," and an aggressive attack on sexual and reproductive health (SRH) language.

Attack on sexual and reproductive health

The aggressive attack on SRH is notable as it reinforces a rigid gender binary, suggesting substituting in "women's health care ... including those factors that impact sexual function and reproduction, voluntary and informed family planning and related information and education in context sensitive to cultural, religious, and national priorities." This language re-embeds SRH as the role and sole responsibility of women, erasing wholly the SRH of men and boys, people who are transgender and nonbinary, and undermines a health framework that meets the needs of people who are intersex. This is violent erasure in language, and a recipe for inadequate and ideologically driven programming.

Gender-based violence vs. violence against women

Other edits and shifts made by U.S. political actors at the U.N. and State Department have included suggesting removal of "gender-based violence" (GBV) in favor of "violence against women and girls." While this could seem a semantic shift, it has enormous consequences in programs and services.

"Gender-based violence" has been defined in U.S. global health assistance as "any form of violence that is directed at an individual based on his or her biological

sex, gender identity or expression, or his or her perceived adherence to socially-defined expectations of what it means to be a man or woman, boy or girl. It includes physical, sexual, and psychological abuse; threats; coercion; arbitrary deprivation of liberty; and economic deprivation, whether occurring in public or private life. GBV is rooted in gender-related power differences, including social, economic and political inequalities. It is characterized by the use and abuse of physical, emotional, or financial power and control. GBV takes on many forms and can occur across childhood, adolescence, reproductive years, and old age. It can affect women and girls, men and boys, and other gender identities."

Substituting in "violence against women and girls" strips the evidence-based definition of all meaning, and would mean that gay or bisexual men, and people who are transgender, as well as any who performs gender "differently" can easily be excluded from programs, including post-GBV care.

Attack on gender equality is an assault on global progress

Of course, in both existing U.S. policies and at the U.N., changing "gender equality" to "women's equality" does more than harm sexual orientation and gender identity. It fundamentally changes agreed upon language, and obscures important objectives.

The USAID Gender Equality and Female Empowerment Policy, originally released in 2012, states that "gender equality and female empowerment are core development objectives, fundamental for the realization of human rights and key to effective and sustainable development outcomes." Central to this policy is the term "gender equality," which refers to the equal enjoyment of rights, opportunities, resources, and rewards across genders.

There are no benign edits. American ideologues are testing what they can rewrite, erase, and reframe, and advocates must take every edit of "gender" and "sexual and reproductive health" as an assault on the global progress since the International Conference on Population and Development (ICPD) in Cairo in 1994. □



TEXT: **BEIRNE ROOSE-SNYDER**,
DIRECTOR OF PUBLIC POLICY,
CENTER FOR HEALTH AND
GENDER EQUITY (CHANGE)

«GENDER-BASED VIOLENCE TAKES ON MANY FORMS AND CAN OCCUR ACROSS CHILDHOOD, ADOLESCENCE, REPRODUCTIVE YEARS, AND OLD AGE.»



Fredsavtalen i Colombia ble historisk for sitt fokus på kjønn og involvering av kvinner. Men likestillingstiltakene viser seg vanskelig å gjennomføre i praksis.
Foto: Agencia Prensa Rural/Flickr



Fredsavtalen i Colombia: Kun 14 prosent av punktene om likestilling gjennomført

Fredsavtalen i Colombia fra 2016 har et historisk sterkt kjønnsperspektiv, men gjennomføringen av lovnadene på likestillingsområdet ligger langt etter.

Etter at fredsavtalen i Colombia ble undertegnet i november 2016, fikk Kroc Institute for International Peace Studies ved Universitetet i Notre Dame i USA i oppdrag av partene å overvåke og evaluere gjennomføringen av avtalen og analysere resultatene.

Nylig ga Kroc ut en rapport om gjennomføringen på likestillingsområdet og instituttet har funnet 130 punkter i fredsavtalen som setter søkelys på kjønn og likestilling. Ifølge rapporten er bare 14 prosent av punktene som omhandler likestilling blitt gjennomført.

– Når vi to år etter sammenligner resultatene for andre deler av fredsavtalen med de delene som omfatter kjønnsdimensjonen, viser det seg at dette området ligger langt etter. Det viser at det ikke holder å bare arbeide med institusjonelle endringer slik fredsavtalen legger opp til, sier representant for Kroc Institute i Colombia, Borja Adell, til iFokus.

Må få til endring blant de mest marginaliserte

Adell sier videre at fredsavtalen på likestillingsfeltet hovedsakelig fokuserer på endringer i lovverket og hvordan dette skal gjennomføres.

– En reell gjennomføring av fredsavtalen må innebære at endringene faktisk forbedrer livskvaliteten til menneskene som trenger det mest – kvinnene på landsbygda, de etniske minoritetene og småbøndene, sier Adell.

Konservative og religiøse motkrefter

Den spesialutnevnte underkommisjonen for likestilling (Gender Sub-Commission) gjennomgikk hele fredsavtalen for å se på hvordan kjønnsdimensjonen best kunne ivaretas innenfor alle de seks nøkkelområdene i avtalen:

1) Jordfordeling og bruk av jord 2) politisk deltakelse 3) sikring av freden, inkludert våpeninnlevering og reintegrering av tidligere FARC-soldater 4) ulovlig narkotikahandel 5) ofrenes stilling 6) mekanismer for implementering og verifisering.

Flere aktører har framhevet at fredsavtalen i Colombia er den fredsavtalen som best integrerer kjønnspektivet så langt. Da fredsavtalen ble stemt ned i folkeavstemningen høsten 2016, var det særlig kjønnsdimensjonen som ble brukt av deler av opposisjonen for å skremme folk til å stemme nei.

Oppfordrer til å dempe språkbruken

Borja Adell mener at for å få til en bedre gjennomføring av fredsavtalen bør man muligens dempe språkbruken rundt kjønnsfokuset og heller satse på den praktiske gjennomføringen.

– Vi bør gjennomføre fredsavtalen også med hensyn til kjønn, men kanskje ikke snakke så høyt om at det er det vi gjør, og heller bruke andre ord. Av den

colombianske fredsprosessen har vi lært at fred ikke bare er et spørsmål om å gjøre slutt på voldshandlingene. Virkelig fred oppnås ikke før livsvilkårene for de mest utsatte gruppene er forbedret. Og i den praktiske gjennomføringen er det kvinnene som trenger tiltakene mest – det er de som er mest utsatt, det er kvinnene som først og fremst er ofrene for konflikten på alle områder. Det er avgjørende at tiltakene når ut til dem, sier Adell.

Vil styrke dialogen med utsatte grupper

– Vil ikke en endring av ordbruken føre til en endring av avtalen og svekke kjønnspektivet i gjennomføringen av fredsavtalen for framtida?

– En må være åpen for en ny virkelighet. Og en del av denne nye virkeligheten er at kvinneorganisasjoner så vel som etniske grupper og lokale organisasjoner klart har sagt ifra om at de vil være en del av gjennomføringen av fredsavtalen. De legger nå fram egne forslag til løsninger for egne grupper. Det er viktig at vi bygger en legitim fred, og en slik fred bygger ikke bare på fredsavtalen. Det er viktig at dialogen med de utsatte gruppene fortsetter, og at det skapes en bredere og mer inkluderende konsensus. Slik blir det ikke et spørsmål om å ødelegge fredsavtalen, men om å utvide den til også å omfatte grupper som ikke fikk delta under fredsforhandlingene. Slik kan implementeringen skape nye muligheter og bidra til en fornyet og inkluderende fred, sier Borja Adell.

Trenger konkrete tiltak, ikke store ord

– Hvilke råd vil du gi de colombianske kvinneorganisasjonene, hva skal de legge vekt på framover?

– Arbeidet kvinneorganisasjonene utførte under fredsforhandlingene i Havana var svært viktig. Det samme gjelder alliansen som ble opprettet med internasjonale organisasjoner som bidro til at kjønnsfokuset og kvinners rettigheter kom med i fredsavtalen. Men vi må nå lenger enn det. Vi må komme over stadiet hvor vi kun bruker store ord og faktisk finne gode og konkrete tiltak på bakken. Dette er også i tråd med den nye regjeringens signaler, de ønsker å fremme kjønnsdimensjonen i fredsavtalen, men vil at det skal skje gjennom konkrete tiltak, ikke store ord, sier Adell. □



TEKST: BRITT SCHUMANN,
FRILANSSKRIBENT



TEKST: CAROLINA MAIRA
JOHANSEN,
PROGRAMRÅDGIVER I FOKUS

«VI MÅ KOMME OVER STADIET HVOR VI KUN BRUKER STORE ORD OG FAKTISK FINNE GODE OG KONKRETE TILTAK PÅ BAKKEN.»

Overlevende etter seksuell vold i krig:

Får støtte til å fortelle sine historier – men risikerer nye trusler



STERKE STEMME: Eulalia Escalante fra Colombia (helt til venstre i bildet) fikk møte Alphonsine Gisele Banyanga fra Den demokratiske republikken Kongo (nummer to fra høyre) og jesidkvinnen Najlaa Khudhur Matto fra Irak (nummer fire fra høyre) under et seminar i Oslo i forbindelse med utdelingen av Nobels fredspris i desember. De har alle opplevd seksuell vold i krig og fortalte sine historier og ga råd om hvordan seksuell vold kan bekjempes. I panelet deltok også Ajna Jusic fra Bosnia-Hercegovina (nummer tre fra høyre), som er datter av en overlever etter seksuell vold. Samtalen var ledet av psykologiprofessor Nora Sveaass (helt til høyre i bildet). Bakerst tolkene til de tre overlevende. Foto: Håvard Bjelland / Kirkens Nødhjelp

Eulalia Escalante er overlevende etter voldtekt og jobber på grasrota i Colombia for å hjelpe andre voldsutsatte kvinner. I desember var hun i Norge og deltok på et seminar med andre overlevende etter seksuell vold. Hun bekrefter at arbeidet med å fremme kvinners rettigheter i hjemlandet går sakte og har selv mottatt grove trusler.



Hver dag kjører Eulalia Escalante moped i to timer hver vei for å arbeide frivillig for organisasjonen Narrar para vivir – «Fortell for å leve». Klokken fire står hun opp og begir seg i vei fra sin lille fjellandsby til sentrum av byen San Juan i Montes de Maria i Colombia. Her kan kvinner som har vært utsatt for seksuell vold komme og få snakket ut om sine vonde opplevelser, møte andre kvinner i tilsvarende situasjon og få psykologisk og praktisk hjelp til å håndtere sine liv.

Nobels fredspris gikk i 2018 til Denis Mukwege fra Den demokratiske republikken Kongo og jesidikvinnen Nadia Murad fra Irak for deres arbeid mot bruken av seksuell vold som våpen i krig og væpnede konflikter. I forbindelse med dette var Eulalia i Norge for å delta på et seminar om temaet arrangert av FOKUS i samarbeid med Kirkens Nødhjelp og PRIO.

– Overlevende etter seksuell vold står i liten grad fram og snakker om sine opplevelser. Vi brenner inne med de vonde minnene, og får store problemer med å håndtere våre daglige liv, forteller Eulalia.

Voldtatt som 14-åring

Eulalia oppsøkte organisasjonen Narrar para vivir i 2011 for å snakke om sin situasjon som internflyktning.

– Organisasjonen mottok meg først som en person som var fordrevet fra sitt hjem på grunn av den væpnede konflikten. Etter hvert som jeg fikk delta i samtalegrupper med de andre kvinnene, flere av dem voldtektsofre, turte jeg å fortelle at jeg også hadde vært utsatt for seksuell vold. Jeg ble voldtatt av en paramilitær soldat da jeg var 14 år. Den gangen turte jeg ikke å fortelle verken mine foreldre eller søsken om den vonde opplevelsen som plaget meg veldig, forteller Eulalia.

Da hun fortalte om sin opplevelse til organisasjonen, fikk hun psykososial hjelp i to år. Dette kom til å bety svært mye for henne, og fikk henne blant annet til å fortelle om sin opplevelse til sin egen mann, noe hun ikke hadde hatt mot til å gjøre tidligere. Hun bestemte seg for å vie sitt liv til arbeidet med å få andre kvinner som har vært utsatt for voldtekt til å bli med i gruppene, slik at de kan fortelle om det de har opplevd. For øyeblikket er 25 kvinner med i gruppen i San Juan.

Vil bli psykolog

For egen del har den gode mottakelsen, støtten og anerkjennelsen hun opplever i fortellerorganisasjonen bidratt til at Eulalia selv er blitt sterkere og har fått mer tro på seg selv. Hun har nå et sterkt ønske om å studere psykologi, for å bidra enda mer til å styrke voldsutsatte kvinner i deres kamp for å få tilbake et verdig liv. Men for en som bor på et lite tettsted i utkanten av en provinsby som San Juan er det ikke enkelt å komme seg til et sted hvor hun kan få gjennomført studiet. Hun har vurdert universitetene både i Cartagena og Barranquilla, men har slått det fra seg. Med fire barn er det for vanskelig og dyrt å flytte til disse byene. Antakelig forsøker hun seg på et fjernstudium via internett. Til det trenger hun tilgang til internett hjemmefra og en PC. I hennes situasjon virker dette foreløpig også uoverkommelig, men hun har ikke tenkt å gi seg.

Avvist av egen familie

Et stort problem for kvinner som har vært utsatt for voldtekt i Colombia er å ikke kunne snakke med de nærmeste om hva som har skjedd. Det er mange eksempler på at ektemenn forlater sine koner fordi de har vært utsatt for voldtekt. Unge kvinner mister sine kjærester, og foreldrene vil ikke ha noe med dem å gjøre. Det oppleves som en stor skam at en datter, kjæreste, eller ektefelle har vært utsatt for seksuell vold.

July Samira Fajardo i FOKUS Colombia forteller at dette er et stort problem over hele landet. Kvinner som har vært utsatt for voldtekt blir fortsatt sett på som ansvarlige for det som har skjedd.

– Kvinnene blir sittende med ansvaret og skammen, mens den som har begått forbrytelsen går fri. De rettferdiggjør gjerne handlingen med at kvinnene har seg selv å takke for at de er blitt utsatt for voldtekt. De kan ha oppholdt seg på et sted hvor de ikke burde vært, de kan ha kledd seg på en utfordrende måte, og hvorfor gikk de ute om kvelden i et område hvor de visste at det ville være bevæpnede grupper? Gjerningsmennene legger mye oppfinnsomhet i å argumentere for egen uskyld, samtidig som at de legger skylden over på kvinnene selv. Slik blir det svært vanskelig for kvinnene som har vært utsatt for disse ugjerningene. I tillegg til den vonde opplevelsen selve voldtekten har forårsaket, må de også leve med en voldsom skam overfor lokalsamfunnet. Og mange opplever at deres egen familie er de som dømmer dem hardest, sier July.

Frykten slipper ikke taket

Eulalia har selv fire barn – en jente på 18 år, en gutt på 17 og to jenter på 14 og 11 år.

– På grunn av min egen opplevelse og arbeidet mitt er jeg blitt en ganske engstelig og overbeskyttende mor. Jeg ringer dem fra jobben mange ganger om dagen for å sjekke at alle har det bra, sier hun.



TEKST: BRITT SCHUMANN,
FRILANSSKRIBENT

**«KVINNER SOM HAR VÆRT
UTSATT FOR VOLDTEKT
BLIR FORTSATT SETT PÅ SOM
ANSVARLIGE FOR DET SOM
HAR SKJEDD.»**

Hun har problemer med å tillate at de går ut alene i gatene, særlig om kvelden.

Etter fredsavtalen mellom regjeringen i Colombia og geriljagruppen FARC er i hvert fall ikke FARC lenger aktiv i Montes de María. Men et annet problem har oppstått som kan være vel så farlig for kvinnene i området: Kriminelle bander. De paramilitære gruppene var aktive på 1980- og 1990-tallet, men ble gjort ulovlige og avvæpnet under president Uribe. Mange av de paramilitære fikk også fengselsstraffer for sine forbrytelser, men ifølge July var utgangspunktet for rettsprosessene størst mulig beskyttelse av gjerningsmennene, og de fikk forholdvis milde og ganske korte straffer. I disse dager har store grupper av paramilitære fullført sine straffer og mange har returnert til de områdene hvor de opererte tidligere. De kaller seg ikke lenger paramilitære, men opererer under andre navn og driver med voldelig bandevirksomhet i mange av områdene som geriljaen har forlatt.

– Kvinnene her lever nå med en ny frykt.

Gjerningsmennene som begikk seksuelle forbrytelser tidligere kommer tilbake og truer oss, forteller Eulalia.

Det faktum at flere kvinner nå har stått fram og fortalt at de er blitt voldtatt av menn fra de paramilitære gruppene har gjort situasjonen enda farligere for disse kvinnene. Eulalia selv har mottatt flere trusler fra ulike bandmedlemmer. Det er blitt skrevet truende grafitti på veggen til kontoret hvor fortellergruppen holder til. Eulalia viser fram en trussel fra en gruppe som kaller seg Sorte Ørner som hun har mottatt på telefon.

– Er det ingen myndigheter som kan gi dere beskyttelse?

De to kvinnene rister på hodet.

– Dessverre, den colombianske staten har ikke kapasitet til å beskytte innbyggerne. Og siden disse eks-paramilitære nå i prinsippet har sonet sine straffer, er det mye som tyder på at det er lite en kan få gjort med dem. De faller utenfor de nye rettsprosessene som ble startet med fredsavtalen mellom regjeringen og FARC, sier July.

Sannhetskommisjonen gir håp

Som et ledd i oppfølgingen av fredsavtalen er det opprettet flere kommisjoner som skal se på ulike følger av konflikten og bidra til å skape et fredeligere Colombia. Et viktig organ er den juridiske spesialenheten for fred (JEP- Jurisdicción Especial para la Paz). En annen kommisjon er Sannhetskommisjonen for Colombia som formelt ble opprettet i slutten av november i 2018. En viktig del av arbeidet til kvinneorganisasjonene i Colombia er å forberede saker som skal legges fram for både JEP og Sannhetskommisjonen.

– Til dette arbeidet trenger organisasjonene juridisk hjelp. Arbeidet til Eulalia og fortellergruppen utgjør et



svært viktig grunnlag for dokumentasjonen som trengs for at Sannhetskommisjonen og den juridiske enheten skal kunne gjøre sitt arbeid. Disse kvinneorganisasjonene kjenner problemene på grasrota og har direkte kontakt med de voldsutsatte kvinnene som kan gi konkrete beretninger og detaljer om hva som har skjedd. Slik rapportering krever store ressurser både fra organisasjonsmedlemmene som jobber direkte med ofrene og fra fagpersonell som psykologer og advokater som kan bidra til å få fram sakene slik at de kan legges fram for kommisjonene, sier July.

I Montes de María har FOKUS og gruppen til Eulalia samarbeidet med organisasjonen Humanas som i et par år har arbeidet med å forberede saker til Sannhetskommisjonen. Kvinnegruppene i Colombia trenger fortsatt støtte både faglig og økonomisk for å kunne gjennomføre sitt arbeid.

– Det er utrolig viktig at det internasjonale samfunnet, via blant andre kvinneorganisasjonene, kjenner til vårt arbeid, ser oss og bidrar – ikke bare økonomisk, men også politisk. Internasjonal oppmerksomhet rundt seksuell vold og andre overgrep vil på sikt bidra til at det er de skyldige som må gjemme seg og få sin straff, ikke de overlevende, avslutter Eulalia og July. □



FIKK HJELP TIL SLUTT:

Eulalia Escalante fra Colombia ble voldtatt av en paramilitær soldat som 14-åring. – Jeg turte ikke å fortelle verken mine foreldre eller søsken om den vonde opplevelsen, sier Eulalia.

Først da hun fikk kontakt med grasrotorganisasjonen Narrar para vivir turte hun å åpne opp om hva hun var blitt utsatt for. Her er hun på Rådhuset i Oslo under en mottakelse hos ordføreren i forbindelse med seminaret om seksuell vold i konflikt.

Foto: Borghild Berge / FOKUS

EULALIAS HJEMSTED

Montes de María, hvor Eulalia kommer fra, ligger i det nordlige karibiske området av Colombia og er et fruktbart høylandsområde rikt på naturressurser. Samtidig har det vært ansett som et svært voldelig område helt siden spanierne ankom på 1600-tallet. Her ble urbefolkningen fordrevet og massakrert av spanske settlere, som la store landområder under seg og fremmet den sterke ulikheten på landsbygda som har lagt grunnlaget for konfliktene helt fram til i dag. Geriljaer, narkobander og paramilitære grupper har herjet i dette området fra 1980-tallet og fram til fredsavtalen mellom regjeringen og FARC kom i stand i 2016.

B

PostAbonnement

RETURADRESSE: FOKUS
STORGT. 11, 0155 OSLO

Dette er FOKUS

- FOKUS – Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål – arbeider for å styrke kvinners makt, rettigheter og tilgang på ressurser.
- FOKUS ble stiftet i 1995, og er i dag paraply for 53 ulike kvinneorganisasjoner i Norge.
- FOKUS er et kompetanse- og ressurscenter som gjennom utviklingssamarbeid og politisk pådriverarbeid søker å styrke det internasjonale engasjementet og innsatsen for kvinners menneskerettigheter og samfunnsdeltakelse.
- FOKUS har en visjon om en verden basert på likestilling og likeverd, der kvinners og jenters menneskerettigheter respekteres og beskyttes, og hvor alle kan delta på lik linje uavhengig av kjønn.
- FOKUS er nasjonalkomiteé for FNs kvinneorganisasjon UN Women.
- Hennes Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit er beskytter for FOKUS.

Abonnér gratis!

Send navn og adresse til fokus@fokuskvinner.no

Følg oss i sosiale medier: 